

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש פרשת בהעלותך*

י"ד בסיוון

בקריאת התורה מנמיכים מעט את הקול מ"ויהי העם כמתאוננים" עד "והמן כזרע גד

הוא" ולא עד בכלל (יא,א-ו)!

פרקי אבות – פרק ב' **

מוצאי שבת-קודש:

סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה – כל הלילה.

(* בחו"ל – נשא בלוח השבוע/ לשבוע שעבר, ההפסקות לעולים לתורה כמנהגנו).

** בחו"ל – פרק א.

1) כן נהג הבעל-קורא בבית חינינו, הרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה, ומקורו מפר"ח ס"י תתכ, כדי "להראות שהם מתחרטים". ומימי הזהיר שם שיקרא בקול כזה שישמע כל הציבור גם את הפסוקים הללו, כמובן ומציינים ללקוטי מהרי"ח (ח"ב סא,א) ולפירוש ישערי רחמים' על ישערי אפרים (ג,ג).

2) וכדאי לפרסם מנהג זה, כדי שגם אלה (שמתפללים בסידורים אחרים [כנראה הכוונה לספרדים]) שנהגו עד עתה ללמוד פרקי-אבות בשבתות שבין פסח לעצרת בלבד, יוסיפו ויילמדו זאת בכל שבתות הקיץ, ע"פ משי"כ אדמוה"ו בסידורו השווה לכל נפש – גם עבורם – שיש נוהגין כך בכל שבתות הקיץ" (תורת-מנחם – התועדויות: תשי"ג עמ' 297). וראה בס' ישערי הלכה ומנהגי אר"ח ח"א סו"ס מו, הוראות כלליות באופן הפצת מנהגינו בבתי-כנסת שבנוסח אחר.

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרכ

ערב שבת-קודש

פרשת בהעלותך

(באה"ק, נשא בחו"ל)

י"ג בסיוון ה'תשס"ו

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן-יודא, ר' יוסף-יצחק, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

בירור ענייני הלכה ומנהג

האמורה, על "מעט מים" דווקא.

גם בס' 'דרכי חיים ושלום'²³ כתב "רק מעט". ובהערות שם ציין לספר שמחת-הרגל להחיד"א²⁴ שהזהיר מאד שלא ליטול בשפע, אלא רק "מים מועטים על ראשי אצבעותיו, שלא יהיה יניקה לסטרא-אחרא"²⁵ — אבל בשניהם צריך עיון אם כוונתם כמנהגנו²⁶.
ואגב, בכף-החיים²⁷ ציין למה שהביא לעיל²⁸ "כוונה" בנטילה על י"ד פרקי היר, בשם האר"י²⁹, ומזה הוכיח שצריך ליטול את כל האצבעות. מאידך, בשו"ע הקצר שם הביא שייתכן שרק הכוונה היא על כל הפרקים, אבל לא הנטייה בפועל.

- (22) כף-החיים למוהרי"ח פאלאגני ס"י כה ס"יב. בראש חי הנייל ס"ית. שלחן-הטהור ס"י קפא ס"יא. דרכי-חיים (צאנז) ואוצר-החיים ס"י ק, עיי"ש.
(23) הנהגות הרה"צ וכ"י ממנוקאטש, בעל שו"ת מנחת אלעזר (שהרבי העריכו ביותר והסתמך עליו, וציין לו בכמה עניינים), ס"י שג.
(24) על הגדה-של-פסח, לפני ברכת המזון.
(25) ולא כפי שהביא בשו"ע הקצר בשמו.
(26) וראה גם בס' 'מנהגי ישראל תורה' ס"י קפא ס"יק ג.
(27) למוהרי"ח סופר, ס"י קפא ס"יק טז.
(28) ס"י קנו ס"יק כא.
(29) בשער המצוות — אבל בשו"ע 'אבן שהס' שם התעלם מזה, ובשו"ע 'הזהר' שם (באבן-יקרה ס"יק סד) הביא זאת (רק) מסידור הרש"ש.

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות"
ישירות הביתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ג בסיון ה'תשס"ו — כ' בסיון ה'תשס"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	י"ג בסיון	הלי שניס. פרק י-יב.	הלי סנהדרין. פרק כב.	מ"ע רלו.
ש"ק	י"ד בסיון	פרק יג-יד. הלי שלוחין ושותפין.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק כג.	מ"ע רמה.
א'	ט"ו בסיון	פרק ב-ד.	פרק כד.	מ"ע רמה.
ב'	ט"ז בסיון	פרק ה-ז.	פרק כה.	מ"ע רמה.
ג'	י"ז בסיון	פרק ח-י.	פרק כו.	מ"ע רמה.
ד'	י"ח בסיון	הלי עבדים.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	הלי עדות.. בפרקים אלו. פרק א.	רנט. רנט. רנט. רנט.
ה'	י"ט בסיון	פרק ד-ו.	פרק ב.	מ"ע קצו. מ"ע רלג. מ"ע רלד. מ"ע רלא.
ו'	כ' בסיון	פרק ז-ט.	פרק ג.	מ"ע רלה. מ"ע רנד. רנה.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זמן זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד'							
ו', י"ג בסיון	2.57	4.07	4.34	5.38	9.05	12.40	1.15	7.45.7	8.13
ש"ק, י"ד בסיון	2.57	4.07	4.34	5.38	9.05	12.40	1.16	7.46.1	8.14
א', ט"ו בסיון	2.57	4.07	4.34	5.38	9.05	12.40	1.16	7.46.6	8.14
ב', ט"ז בסיון	2.57	4.07	4.34	5.38	9.05	12.41	1.16	7.47.0	8.15
ג', י"ז בסיון	2.56	4.06	4.34	5.38	9.05	12.41	1.16	7.47.4	8.15
ד', י"ח בסיון	2.56	4.06	4.34	5.38	9.06	12.41	1.17	7.47.7	8.15
ה', י"ט בסיון	2.56	4.06	4.34	5.38	9.06	12.41	1.17	7.48.1	8.16
ו', כ' בסיון	2.56	4.06	4.34	5.38	9.06	12.41	1.17	7.48.4	8.16

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
בהעלותך	7.08	7.24	7.17	7.25
שלח	7.11	7.26	7.19	7.27

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן
מרו"ל: מכון ליובאוויטש ש"ע צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז
יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב
כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

קלונימוס¹², למה ביטלו מים אחרונים: האחד – כמו שכתבו התוס' שהיום אין מלח סדומית מצוי, והשני – משום שצריך להיזהר במים [שנותרו מן הנטילה] משום רוח רעה, "על כן מניחים אותם בני אדם, לפי שאינם יכולים להיזהר בהם".

ג. בנוסף לזה, בטור בסוף הסימן נכתב: "והתוספות¹³ כתבו: מה שלא נהגו בהן האידנא... לפי שאין מלח סדומית מצוי בינינו... ולא מיקרי לדידן ידים מוזהמות, כיוון שאין אנו רגילין ליטול ואין אנו מקפידין בכך. ומיהו אם יש אדם שהוא איסטניס ורגיל ליטול ידיו אחר הסעודה, לדידיה הווי ידים מוזהמות, וצריך ליטול ידיו קודם ברכת המזון...". כל זה כתב היעב"ץ בספרו 'מור וקציעה':

"ודאי אין כל זה כדאי לחלק. אבל טעם אחר יש לי לחלק בין זמנם לזמננו, כי הם היו נוהגים לאכול באצבעותיהם בלי כף ומזלג, כדאיתא בנדרים¹⁴... כהאי גוונא הוא דחובה היא, משום דנפיש זוהמא, משום הכי אחמירו בה, מה שאין כן אנו במדינה זו, שדרכנו לאכול בכפות ומזלגות ואין אנו אוהזין התבשיל בידים על-פי הרוב, מסתברא דלא צריך נטילה... מיהו אם אינו נזהר שלא ליגע בתבשיל אלא על-ידי דבר אחר, ודאי צריך ליטול לעולם, אבל מי שבריו לא שלא נגע, פשיטא לי שאין מקום לנטילה זו כל עיקר. ואפשר מפני כך נשים שלנו האיסטניסות אין נוהגות במים אחרונים...".

אך לדעתו, כפי שהרגשתי בדבריו, כל מי שאכל פרי או כל דבר אחר והתלכלך ממנו, או אפילו אם יש לו ספק בנדרון – חייב במים אחרונים מן הדין, כולל נשים.

ד. אמנם בכלל אין דעת הפוסקים נוחה מכך שמקילים בזה, וכלשון ה'קיצור שולחן-ערוך'¹⁵ (ר"ס מד): "ברין מים אחרונים, הרבה מקילים, אבל נכון לכל ירא-שמים להיזהר בהם". וכב' הראשון לציון הרב מרדכי אליהו שליט"א בהערותיו שם כתב: "לדעת הרמב"ם והגר"א אין שום מקום להקל במים אחרונים, ובפרט בארץ ישראל [כנראה מכיוון שמלח סדומית מצוי כאן]. ולפי הוזהר הקרוש והאר"י ז"ל אין להקל בזה כלל".

ואם-כן, כיוון לדידן הטעם הוא רק על-פי הסוד, ולפי סודם של דברים צריך דווקא ליטול מעט, כדי שלא לתת הרבה חיות לחיצונים, על-כן נוטלים רק את קצות האצבעות.

ה. המראי-מקומות שציין לזה בספר 'היום-יום עם הערות וציונים'¹⁶, לספרים: משנת-חסידים¹⁷ ומורה-באצבע¹⁸ – בשניהם כתוב רק "ישפיל ראשו אצבעותיו" (כפי הלשון בגמרא¹⁹ ובטוש"ע על אופני הנטילה דמים ראשונים ומים אחרונים), ואדרבה מזה משמע קצת שנוטל כרגיל (כדעת הבן-איש-חי²⁰).

מאידך הביא בשו"ע הקצצ'²¹ יסוד מתאים יותר להנהגה זו, מכמה מקורות²² שהקפידו, מהסיבה

13 ברכות נגב. חולין קה.א.

14 מט.ב.

15 מד.א.

16 לרמ"א ש"י וליגסון (ח"ב) ד כסלו

17 מסכת מוצאי-שבת פ"ח מ"ד.

18 להחיד"א, סי' ק"ד.

19 סוטה ד.ב.

20 שנה א, פרשת שלח.

21 פרק עו ס"ד.

כשמדליקים את "נר ה'" שבבני-ישראל – נפעלת עלייה בכל המציאות!

ההשפעה על הזולת, להדליק את "נר ה'" שבו, צריכה להיות באופן שהזולת לא יודקק עוד לפעולת המשפיע, אלא יעבוד בכוח עצמו – "שתהא שלהבת עולה מאליה" □ על-ידי שעוסקים בכך זוכים לפעולת "מעלה" ש"לפני המנורה", ולא עוד אלא שההתעלות האישית קודמת להדלקת הנר! □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. בהתחלת הפרשה מעתיק רש"י תיבת "בהעלותך", ומפרש: "למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרון חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו כשלא היה עימם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה, חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות".

ומעניין זה – "חלשה דעתו" (של אהרון) – למדים הוראה נפלאה בעבודת האדם לקונו. ובהקדמה:

עניינו של אהרון שייך גם לעבודת כל אחד ואחד מישראל, שהרי, במתן-תורה (בחודש זה, "ירחא תליתאי") נעשו ישראל "ממלכת כהנים"², "כהנים גדולים"³ דרגתו של אהרון. וכפסק-דין הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה

והנרות – כי "הגשמה קרויה נר כמו שכתוב⁴

1 ראה לקו"ש ח"ח עמ' 92 הערה 1 – הדפוסים

והמפרשים כו' שבהם הובא פירוש רש"י זה.

2 יתרו יטו.

3 בעה"ט עה"פ.

4 להעיר, שהתחלת הלימוד הלכות אלו

(בשיעורי הרמב"ם דג"פ ליום) – ביום ראשון,

מוצאי שבת זו (בקביעות אותה שנה).

5 דה"א כג"ג.

6 תרומה כה.ח.

7 ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט.א. ועוד. לקו"ת

פרשתנו לד.ד. ובכ"מ.

8 משלי כ.כו.

נר ה' נשמת אדם⁹, ועבודת האדם היא – "בהעלותך את הנרות" – להדליק את "נר ה' נשמת אדם" שתאיר על-ידי "נר מצווה ותורה אור"¹¹, הן בנוגע לעצמו, "נר ה'" שבו, והן בנוגע לפעולה על הזולת, "נר ה'" שבכל אחד ואחד מישראל עד לכללות בני ישראל¹², ש"כללות נשמות ישראל נקרא מנורה ויש בה ז' נרות שהם ז' סוגי בני ישראל בעבודת ה', יש עובר מאהבה משוך כמים ויש מאהבה כרשפי אש כו"¹³ (הולך ומפרט בכל ז' המידות¹⁴), היינו, לפעול בעבודתו ש"אל מול פני המנורה יאירו" שבעת הנרות (דוגמת פעולתו של אהרון ש"היה מעלה הנרות נשמות ישראל שיהיה לבם מכוון לאין-סוף ברוך-הוא שהוא בחינת מול פני המנורה¹⁵), עד שיהיה ניכר בגלוי לעין כל¹⁶ שכל ישראל הם בבחינת "מנורת זהב כולה"¹⁷.

בסגנון אחר: "הבינו מדוע (לשון דעת) להיברל לעמוד לפני ה' לשרתו" – צריך להיות באופן שכל המציאות ד"מדעו" אינה אלא בעניין ד"לעמוד לפני ה' לשרתו", על-ידי העבודה במשכן, עד כדי כך, שכאשר נעשה דבר מסוים בעבודת המשכן על-ידי אחרים והוא לא היה עימם, "חלשה אז דעתו", שנעשה אצלו חלישות בכל מציאות הדעת, מכיוון שאינה אלא בשביל עבודת המשכן, "לעמוד לפני ה' לשרתו", ואם לא חלשה דעתו מזה שלא היה עימם – הרי זו הוכחה שעדיין לא הגיע לדרגה ש"הבינו מדוע להיברל לעמוד לפני ה' לשרתו" (על-כל-פנים בשלימות), שזוהי כל מציאות דעתו.

ליתר ביאור:

על פי זה יש לבאר הלימוד וההוראה מהסמיכות דפרשת המנורה לפרשת הנשיאים – ש"כשראה אהרון חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו כשלא היה עימם בחנוכה":

כאשר יהודי רואה או שומע שכמה וכמה מישראל עסקו בעניין שהוא בבחינת חנוכת המשכן, ולדוגמא: פעולת החינוך (חנוכה) של

9) לקו"ת ריש פרשתנו.
10) משלי ו,כב.
11) וכפרטיות יתור: נשי נקראו נר ע"ש הכלי שבו השמן והפתילה, והמצוות נקראו נר מצווה ע"ש השמן והפתילה, ותורה היא האור הנתלה ונאחו בשמן ופתילה (ראה בארוכה – לקו"ת שם לג,ג ואילך).
12) ועל-ידם – בכל העולם, דוגמת המנורה שממנה אורה יוצאה לכל העולם (ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה).
13) להעיר שבלקו"ת שם לא ביאר מידת היסוד (וכן לא בהעתקות שבארה"ת פרשתנו עמ' שלז), אבל נמצא הוא כד"ה שבארה"ת עמ' של. ועוד.
14) ועד לשלימות האור – אור השמש, שדוגמתו בעבודה – אור המשפיע (בניגוד ללבנה, אור המקבל). ולהעיר מזה ריש פרשתנו: "רבי יהודה פתח והוא כחתך יוצא מחופתו וגו'... משמא דנהיר לכלא כו", וראה

לקוטי לוי"צ לשם (עמ' שעג"ד) – נתבאר בארוכה בהתוועדות.
15) לקו"ת שם ל, סע"ד.
16) גם לאוה"ע, ע"ד מארז"ל (תנחומא פרשתנו ד – הובא ברפוס ראשון דפרש"י): "בהעלותך, לעלות אתכם בפני האומות שהיו אומרים היאך מאירים ישראל למי שמאיר לכל". ולהעיר מפרש"י אמור כד, ג: "עדות הוא (נר מעריב) לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל". וראה גם פי' האוה"ת ריש פרשתנו: "בדרך רמז ירמוז בו נרות לאומות העולם שהם ע' אומות כ"א ירמוז לכלל העשירי, ורמז כי כולן מאירים לנוכח המערבי שהם ישראל שהם בחינת המערב כידוע ליודעי חן".
17) זכריה ד,ב.
18) להעיר מפי' האוה"ת שם שבהדלקת המנורה "כל יום כעושה מעשה חדש שמחנך הוא המנורה ככל הדלקה והדלקה".

מנהגנו במים אחרונים

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שאלה: מדוע מנהג חב"ד הוא ליטול מים אחרונים רק על קצה האצבעות, ולא ככתוב בשולחן-ערוך, על שני פרקים של האצבעות?

תשובה:

א. ההסבר הפנימי לעניין זה ידוע, כי על-פי הזוהר¹ הפירוש במאמר רו"ל² "מים אחרונים – חובה" הוא, שמים אחרונים הם החלק שצריך לתת בסוף הסעודה לחיצונים הנקראים "חובה", והלכולך הוא מזון הסטרא-אחרא, ואם יברכו בידיים מזוהמות – תידבק בהן הקליפה, ובנטילת מים אחרונים אנו מעבירים אותה מהאדם וגם נתנים לחיצונים את חלקם ודוחים אותם. לכן אמרו חז"ל על הפסוק³ "והתקדשתם והייתם קדושים": "והתקדשתם – אלו מים ראשונים, והייתם קדושים – אלו מים אחרונים...". וביארו בשם הרמ"ק שהכוונה לקדשם מלמעלה כדי להעביר החיצונים מהם, ועל-ידי שנותן להם מתנה זו ככוונה, מסתלקים והולכים משם, ואינם מקטרגים. וכיוון ש"זה חלק אדם רשע"⁴ אין רוצים לתת לו אלא מעט, על קצה האצבעות, ולא על ב' פרקים או על כל היד.

ב. ולכאורה הסבר העניין על-פי הלכה, מה שבספר המנהגים ההוראה היא "נוטלין קצה האצבעות"⁵, בניגוד לנפסק "עד פרק שני של אצבעות"⁶, הוא מפני שבוה סומכים על הדעה שמן-הדין אין-צריך כיום כלל מים אחרונים, שכן נהגו מדורי-דורות אצל האשכנזים, על-פי דברי התוספות.

דעה זו הובאה גם בסוף הסימן הנ"ל בשולחן-ערוך רבנו הזקן. ואסב תשומת-לב לשני מקורות שלה: שיבלי-הלקט⁷ ומטה-משה⁸, ובכל אחד מהם מובאים שני טעמים, שניהם בשם רבנו

1) וראה במשנה-ברורה סוף סי' קי י שכתב נגד הנוטלים רק על קצה האצבעות, וגם בסי' פסקי-תשובות (שדרכו להביא מנהגי חסידים ומקובלים) לא הביא מנהג זה כלל.
2) ח"ב קנ"ב, ח"ג קנ"ב, הובא בשו"ע הזוהר סי' קפא ובביאורו יאבן יקרה, עיי"ש
3) חולין קה,ב.
4) ברכות נ"ג,ב.
5) יקרא יא,מד.
6) ראה גם בשער המצוות ובטעמי המצוות פי' עקב, הובאו בסי' אבן-השפה שו"ע מכתבי האר"י, סי' קפא.
7) כלשון הפסוק (איוב כ"ט) שאומרים ע"פ הארז"ל לפני נטילת מים אחרונים.
8) 'היום יום ד' כסלו. ספר-המנהגים עמ' 22.
9) שו"ע אדמו"ר הזקן סי' קפא ס"ד, טוש"ע שם מהראב"ד והרשב"א.
10) סי' קמט.
11) סי' שו.
12) הזקן – ראה בערכו ביאנציקלופדיה לגדולי ישראל של מ. מרגליות.

"וכל מעשיך יהיו לשם שמים"

רבי יוסי אומר: יהי ממון חברך חביב עליך כשלך, והתקן עצמך ללמוד תורה – שאינה ירושה לך, וכל מעשיך יהיו לשם שמים (פרק ב, משנה יב)

פירש רבנו עובדיה מברטנורא:

התקן עצמך ללמוד תורה – שלא תאמר, הואיל ואבי חכם ואבי-אבי חכם, תורה חוזרת לאכסניה שלה, ואיני צריך לבקש אחריה. וכל מעשיך יהיו לשם שמים – אף בשעה שאתה עוסק באכילה ושתייה ובדרך-ארץ, לא תכוון להנות גופך, אלא שתהיה בריא לעשות רצון קונך.

פירש כ"ק אדמו"ר:

"וכל מעשיך יהיו לשם שמים" – ישנם ענייני העולם שמשורת-הדין אין האדם חייב לברך עליהם (ואסור לברך עליהם, משום ברכה לבטלה). והתנא מלמדנו, שמצד מידת חסידות חייב אדם להזכיר "שם שמים" בכל מעשיך, גם אלו שאינם חייבים בברכה, על-ידי זה שאומר "ברוך ה'", "תודה לא-ל", וכיוצא בזה.

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת מטות-מסעי תשי"מ – בלתי מוגה; ביאורים לפרקי-אבות, כרך א, עמ' 119)

"וכל מעשיך יהיו לשם שמים" – המפרשים כתבו שזו העבודה ר"בכל דרכיך דעהו". אמנם בפרטיות יותר הם שני אופני עבודה:

"וכל מעשיך יהיו לשם שמים" הוא שאכילת האדם (על-דרך משל) היא לשם שמים, והוא גם עובר את ה' בכוח האכילה, אך האכילה עצמה היא דבר חול, לא מצווה. ואילו "בכל דרכיך דעהו" הוא – שידיעתו את ה' היא באכילה עצמה, והיא נעשית בדוגמת אכילת שבת, סעודת מצווה, אכילת קודשים וכיוצא בזה, שהם עצמם מצווה.

[...] ושני אופני עבודה אלו תלויים במידת הכרת האדם באחדותו של הקב"ה. בשעה שאדם בא לידי הכרה שכל מציאות העולם היא אמנם הארה בלבד מהכוח האלוקי, אבל בכל זאת היא בבחינת "טפל" על-כל-פנים – אז כל מעשיו הם "שם שמים" בלבד (בדוגמת דבר טפל שכל מציאותו היא בשביל העיקר, אבל הוא טפל על-כל-פנים). ואילו כשמכיר ומרגיש שאין עוד מלבדו, שהעולם הוא אין ואפס לגבי הקב"ה ואינו נקרא אפילו בשם "עוד" שהוא לשון טפל, הנה גם דברי הרשות נעשים בקדושה.

(ליקוטי-שיחות, כרך ג', עמ' 931,907; ביאורים לפרקי-אבות, כרך א, עמ' 120)

וכל מעשיך יהיו לשם שמים – יש לפרש הדיוק "כל מעשיך", שהכוונה לא רק כל המעשים שלך, אלא גם, שכל מעשה עצמו יהיה כל-כולו לשם שמים. שכן אם יש חלק קטן במעשה שאינו לשם-שמים – הרי זו "עבודה שזרה לו", היות שהוא ההפך של "אני נבראתי לשמש את קוני".

(ספר-השיחות תשנ"ב, כרך א, עמ' 220; ביאורים לפרקי-אבות, כרך א, עמ' 120)

מכיוון שאמרו חז"ל¹⁹ "כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם"²⁰, הרי, המחשבה שהוא צריך להשתתף בכל פעולה ועבודה בענייני המשכן, עד כדי חלישות הדעת כשנעשה דבר מסוים ללא השתתפותו – אין

(הרוחני):

ובהקדים – דיוק הלשון "חלשה או דעתו", שחלישות דעתו של אהרון לא היתה אלא לאחר שנסתיימו י"ב ימים דחוכת המשכן, כי כל זמן שלא נסתיימה חנוכת המשכן הרי ייתכן

המחשבה שהוא צריך להשתתף בכל פעולה ועבודה בענייני המשכן, עד כדי חלישות הדעת כשנעשה דבר מסוים ללא השתתפותו – אין בה משום גאווה

בה משום גאווה. שסוף-כל-סוף יצטוו גם הוא להשתתף בחנוכה, ורק אחרי שנסתיימה חנוכת המשכן, ונוכח לדעת בוודאות "שלא היה עימהם בחנוכה" – "חלשה או דעתו". אבל בנוגע לעבודת כל אחד ואחד בענייני המשכן (הרוחני) – הרי, כל זמן שמשח צדקנו עדיין לא בא, לא נסתיימה חנוכה זו, ולכן בראותו שכמה וכמה מישראל עוסקים בעניין של חנוכת המשכן ללא השתתפותו – הרי, במקום שתהיה לו חלישות הדעת "כשלא היה עימהם בחנוכה", עליו לנצל את חוזק הדעת לחפש דרכים בו' להשתתף עימהם בחנוכה, וכשיתקע מחשבתו ודעתו בחוזק (היפך העניין דחלישות הדעת לגריעותא) בוודאי ימצא הדרך הנכונה להשתתף עימהם בחנוכה!

בסגנון אחר קצת: הסיבה לכך שבהשגחה-פרטית ראה או שמע פעולתם של כמה וכמה מישראל בעניין של חנוכת המשכן, היא – לא כדי שתהיה אצלו חלישות הדעת "שלא היה עימהם בחנוכה", אלא אדרבה – כדי שילמד הוראה בעבודה לקונו, על-ידי התבוננות בדעתו (בחוזק הדעת) כיצד יוכל אף הוא להשתתף עימהם בחנוכה!

ג. אמנם, בעניין זה יש חילוק בין עבודת אהרון לעבודת כל אחד ואחד בענייני המשכן

21) שבועות לט, סע"א. וש"נ. רמב"ם הל' שבועות פי"א ה"ז. פרש"י בחוקותי כו, לו.
22) ולא עוד, אלא, שיתכן שבסופר-של-דבר (אף שלע"ע אינו יכול לידע זה) יתברר ש"שלך

19) סנהדרין לו, סע"א – במשנה. וראה רמב"ם הל' סנהדרין פי"ב ה"ג.
20) שעי"ז נעשה מעין נר"ד אף שהוא במשכן הכללי דכל העולם.

להשתתף עמהם בחנוכה.

ד. ועניין זה הוא בהדגשה יתירה בדורנו זה: דורנו זה הוא דור האחרון של הגלות שיזכה להיות דור הראשון של הגאולה. וכמובן מההכרזה הידועה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – לפני עשרות שנים – "לא לתר לתשובה" לא לתר לגאולה²³, מכיוון שכבר עומדים בסיומה של העבודה, ולא נשאר אלא "לצחצח את הכפתורים"²⁴, ובימינו אלו – הצחצוח האחרון של הכפתור האחרון!

ומזה מובן, שבימינו אלו, כל פעולה ופעולה בענייני התורה ומצוות, ועל-אחת-כמה-וכמה הפעולה ד"בהעלותך את הנרות" על-ידי הפצת נר מצווה ותורה אור, התורה והיהדות, שתוכנה חנוכה המשכן באופן ד"שלך גדול משלהם" (כנ"ל סעיף ב') – מודגש בה ביותר וביותר העניין דחנוכה (חינוך והכנה) בניין בית-המקדש השלישי²⁶.

ולכן, הייתכן שכאשר כמה וכמה מישראל עוסקים בחנוכה והכנת בית-המקדש השלישי, יעמוד מישוה מן הצד ולא יהיה עימם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו (בני ביתו, תלמידיו וכו')?! – אלא ודאי ישתדל גם הוא להשתתף עימם בחנוכה, לקרב ולזרז את חנוכה בית-המקדש השלישי שייבנה במהרה בימיו ובימינו.

וכאמור, כל זמן שמישהו צדקנו עדיין לא בא, אין מקום לחלישות, חס ושלום, בהדעת בחנוכה זו, אלא אדרבה – לחזק ולהוסיף

ביתר-שאת וביתר-עוז, ומתוך זריזות הכי גדולה, על-דרך מה שכתוב בנדבכת המשכן, "הם הביאו אליו עוד נדבה בכוקר בכוקר"²⁷, "לשני בקרים הביאו כל מלאכת המשכן"²⁸, ולא פסקו מלהביא עד ש"ויצו משה... איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה גו"²⁹, ואילו בנידון דידן, לא רק שאין רשיון ממש רבינו שבדורנו, נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר, להפסיק חס ושלום בעשיית המלאכה, אלא אדרבה, ישנו ציווי מפורש להוסיף בה ביתר-שאת וביתר-עוז, עד שמשלימים מלאכת החנוכה דבית-המקדש השלישי.

ה. ויש להוסיף, שהצורך בהשתתפותו של כל אחד ואחד מישראל בחנוכה המשכן הרוחני על-ידי הפעולה ד"בהעלותך את הנרות" (חנוכה באופן ד"שלך גדולה משלהם"), מודגש (לא רק בפירוש רש"י "חלשה אז דעתו כשלא היה עימם בחנוכה", כנ"ל בארוכה, אלא גם בפירוש רש"י בד"ה בהעלותך הב' – "בהעלותך, על שם שהלהב עולה כתוב בהדלקתן לשון עלייה, שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה. ועוד דרשו רבותינו, מכאן שמעלה³⁰ היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב"³¹.

ובקדים – הביאור בפירוש רש"י, דלכאורה אינו מובן:

(א) מדוע לא מסתפק רש"י בפירוש הראשון, וצריך להביא פירוש נוסף, ובפרט שמדגיש "ועוד דרשו רבותינו", היינו, שפירוש זה אינו

(26) ראה גם קונטרס משיחות ש"פ ויגש תשמ"ו.

(27) ויקהל לו, ג.

(28) שמו"ר פמ"א, ב. תנחומא תרומה ג. ועוד.

(29) שם, ו.

(30) ברפוס ראשון: מעלות. ובספרי (פרשתנו), ובתמיד פ"ג מ"ט: אכן היתה לפני המזבח ובה שאיש מעלות כו' (וראה רע"ב תמיד שם: כנגד ג' העלאות שכתובות במנורה, בהעלותך את הנרות, והעלה את נרותיה, להעלות נר תמיד).

(31) ברפוס ראשון – מסיים את הנרות.

גדולה משלהם כו'.

(23) כולל גם הפירוש הפנימי דתשובה – שאין הפי' תשובה גשמיות מעבירות דהיינו עויבת החטא בלבד... אלא תשובה ומעשים טובים, דהיינו שלהיות המעשים טובים ומאירים באור ה' א"ס ב"ה צריך להיות בחי' תשובה שהוא להשיב את הנפש למקורה ושורשה כו' (לקו"ת דרושי שמע"צ פה.א. ובכ"מ).

(24) קול קורא ב"הקריאה והקדושה" דשנת תש"א. ג. ועוד.

(25) ראה שיחת שמח"ת תרפ"ט.

"או לדורותיכם" – עיסוקו בתורה ובמצוות אינו לשם שמים אלא כדי שיחיו בניו ויעמיד דורות אחריו.

"ועשה פסח זה" – עליו להתוודות לפני הקב"ה על חטאיו (פסח – פה סח) ולחזור בתשובה שלמה.

(אור-תורה עמי' מה)

או בדרך רחוקה (ט"ו)

פסח שני - חמץ ומצה עמו בבית (רש"י)

פסח שני, שנועד לתקן ולמלא חיסרון, רומז לעבודת התשובה. לכן "חמץ ומצה עמו בבית", שכן בכוחו של בעל-תשובה להפוך גם את החמץ – המסמל את הרע – לטוב, עד ש"זדונות נעשו לו כזכיות" (יומא פו). לעומת זאת, בפסח ראשון (הרומז לעבודת הצדיקים) החמץ הוא כבל-יראה ובל-ימצא, שכן הצדיק אינו מתעסק כלל עם הרע אלא דוחה אותו ומרחיקו.

(ליקוטי שיחות, כרך יח, עמי' 118)

עשה לך שתי חצוצרות כסף (יב)

"שתי חצוצרות" – שתי חצאי צורה. האדם אינו אלא חצי צורה, ואף הקב"ה אינו צורה שלמה (כביכול); ורק בהתחברותם יחד נוצרת צורה שלמה.

(הדבר נרמז במילת "אדם": האדם עצמו אינו אלא "דם", ורק בצירוף האות א' מ'אלופו של עולם, הוא נעשה דבר שלם – "אדם").

"כסף" – מכיוון שהקב"ה וישראל הם "שתי חצאי צורה" חייבת לשרוד ביניהם אהבה עזה ("כסף מלשון נכסוף נכספתי"). כפי שהוא באב וכן, ששניהם "עצם אחד" וכל אחד לבדו אינו אלא "חצי צורה".

(אור-תורה עמי' מה)

* * *

זה גם מה שנאמר (שופטים יח) "תמים תהיה עם ה' אלוקיך": האדם אינו צורה שלמה ("תמים") אלא רק כאשר הוא מתייחד עם הקב"ה ("עם ה' אלוקיך").

(יהל'אור, עמי' שס)

וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם והרעותם בחצוצרות (יז)

"הצר הצורך" – כשמגיעה לאדם איוו צרה ופורענות,

"והרעותם בחצוצרות" – עליו לקבלה באהבה ובשמחה (קול החצוצרות מעורר שמחה, בניגוד לקול השופר המעורר חרדה).

וקבלת יסורים באהבה הופכת את "הצר" ו"צרה" ל"רצה".

(כתר-ש"טוב, עמי' יב)

פרשת בהעלותך

זוה מעשה המנורה מקשה זהב (ח.ד.)

עם-ישראל נמשל למנורה שנעשתה – כלשון הכתוב – "מקשה". למילה "מקשה" שלוש משמעויות והן רומזות לכמה סגולות של בני-ישראל:

(א) מלשון קשה. בני-ישראל נקראו "עם קשה עורף" למעליותא, בזכות כוח המסירות-נפש שיש לכל יהודי; ביטול על-שכלי להקב"ה. בחינה זו מצויה בכל יהודי, מ"ירכה" – הנשמות הנמוכות ביותר, ועד "פרחה" – הנשמות הגבוהות.

(ב) מלשון היקש. נשמות ישראל דומות (כביכול) לבוראן, כמאמר רז"ל (זוהר ח"ג רצו), "אל תקרי תמתי אלא תאומתי".

(ג) מלשון אסיפה, כמו "התקוששו וקושו" (צפניה ב) (התלקטו ואספו יחד... השוו מעשיכם לדעת קונכם, רש"י).

כדי לעורר ולגלות את שתי הסגולות הראשונות (מלשון "קשה" ומלשון "היקש") – יש לאסוף את כל המחשבות והרצונות הפזורים במילי דעלמא ולהתאימם לרצון הבורא (מלשון "אסיפה").

(אור-התורה – במדבר, עמ' שד, שסב)

זוה מעשה המנורה מקשה זהב (ח.ד.)

עשת של כיכר זהב היתה ומקיש בקורנס... לפשט איבריה (רש"י)

"זוה מעשה המנורה" – מי שרוצה לעשות מעצמו 'מנורה', צריך לפעול שיהיה "מקשה" – עליו לשבור ולבטל ("מקיש בקורנס") את מידותיו הטבעיות.

(ליקוטי-תורה – במדבר, עמ' לב)

עד ירכה עד פרחה מקשה היא (ח.ד.)

הן "ירכה", הרומז לדרגות הפחותות בישראל, והן "פרחה", שרומז לבחינות העליונות, כולם "מקשה אחת" – קומה אחת שלמה. כשם שבגוף האדם הרגל זקוקה לראש והראש זקוק לרגל, כך יהודי לעולם אינו שלם בלי זולתו.

(ליקוטי-תורה – במדבר, עמ' לג)

איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדורותיכם, ועשה פסח לה' (ט.י.)

מפרש הרב המגיד ממזריטש:

"איש איש כי יהיה טמא לנפש" – אם יש יהודי שנכשל בחטא וטימא את נפשו,

"או בדרך רחוקה" – שהתרחק מדרך הישר,

"לכם" – הסיבה היא ההתמסרות לתענוגי העולם. או: הוא עובד את ה' מחמת דאגתו לעצמו

בלבד ("לכם") דהיינו מתוך יראת-העונש.

פשוטו של מקרא, אלא על-דרך הדרש?

(ב) מדוע כתב רש"י³² (בפירוש ה') "שעליה הכהן עומד ומטיב"³³, ולא "מדליק ומטיב" כמו שכתוב בד"ה שלפני זה "שאתה מדליק ומטיב"³⁴ את הנרות?
ומה שכתב רש"י (בסיום פירוש ה')

נאמר "בעלותך (עליית הכהן) אף הנרות", אלא, "בהעלותך את הנרות", היינו, (שפעולת) העלייה היא ב"הנרות", כפירוש הראשון, "על שם שהלהב עולה".
ומה שכתב רש"י (בסיום פירוש ה')

ישנו ציווי מפורש של נשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר,

להוסיף ביתר שאת וביתר עוז, בעשיית המלאכה, עד

להשלמתה בהנחת בית-המקדש השלישי

יש לומר הביאור בזה³⁵:

רש"י אינו מסתפק בפירוש הראשון ש"בהעלותך" (ולא "בהדליקך" וכיוצא בזה) הוא "על שם שהלהב עולה בו", כי, עליית הלהב אינה פעולת המדליק ("בהעלותך")³⁶, אלא, כהמשך לשון רש"י "שלהבת עולה מאליה" (אלא ש"צריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה").

ולכן מוסיף רש"י פירוד שני, "ועוד דרשו רבותינו, מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב" – שלפירוש זה ישנה פעולה של עלייה אצל הכהן המדליק, שעולה על גבי מעלה.

אלא, שפירוש זה רחוק מפשוטו של מקרא יותר מפירוש הראשון (ואינו אלא על-דרך הדרש, "דרשו רבותינו") – כי, בפסוק לא

"שעליה הכהן עומד ומטיב" – יש לומר, שכוונתו לרמוז תירוץ (בדוחק על-כל-פנים) לשאלה על פירוש הראשון, שעליית הלהב אינה פעולת הכהן המדליק (אלא שה"שלהבת עולה מאליה") – ש"עליה הכהן עומד ומטיב", ומכיוון שפעולת ההטבה מפייעת לעליית הלהב, יש לומר שגם עליית הלהב ("שלהבת עולה מאליה") מתייחסת לפעולת הכהן, "בהעלותך את הנרות".

ו. וביאור העניין בעבודת האדם – ועד להדלקת שבעת הנרות, דכללות ישראל, כל הסוגים דנשמות ישראל:

הדלקת "נר ה' נשמת אדם" במנורה דכללות נשמות ישראל היא באופן ד"בהעלותך" – שבזה ב' עניינים כלליים:

הבויכין וכו' (וההדלקה אינה אלא בין הערביים), כפשטות הכתובים ופרש"י תצווה שם. ועוד (וכ"ה שיטתו בש"ס – שבת כב.ב. חגיגה כו.ב.), (34) ראה לקו"ש ח"ח עמ' 95, שרש"י מפרש כאן גם הטבת הנרות – להרגיש שגם ההטבה היא חלק מפעולת החנוכה, עיי"ש.

(35) ראה גם מפרש"י רש"י על אתר. ומטעם זה מסתבר לומר שנוסח הברכה על הדלקת נרות המנורה (ראה מ"מ ריש הל' מעשה הקרבנות. שם רפ"י) הוא: אקב"ו להדליק כו' (כמו בנר שבת), אע"פ שבכתוב נאמר בלשון עלייה.

32 אף שכן הוא לשון רבותינו (ראה לעיל הערה 21 במקור).

33 ובפרט שרש"י אינו סובר כהרמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ג ה"ב) ש"הדלקת הנרות היא הטבתם" (ומצווה להדליק גם בבוקר*, שנאמר (תצווה ל, ז) "בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות"), אלא, ההטבה היא רק ההכנה להדלקה, ניקוי

* ולשיטתה צ"ע הטעם שמדליקין נר חנוכה וזכר לנרות המקדש - ראה בארוכה רמב"ן ריש פרשתנו רק בילה, ואין מדליקין גם ביום (עכ"פ בלא ברכה), כשמניח במ"א ואכ"מ.

א) "צריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה – שפעולתו על הוולת להדליק "נר ה'" שבו (על-ידי "נר מצווה ותורה אור") צריכה להיות באופן "שתהא שלהבת עולה מאליה", היינו, ששוב אינו זקוק לפעולת המשפיע, מכיוון ש"שלהבת עולה מאליה", על-ידי עבודתו בכוח עצמו.

ב) "מעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב" – שכאשר יהודי עוסק בהדלקת "נר ה'" שבבני ישראל (ועל-אחת-כמה-וכמה שבציבור, או בקהילה, או בהמנורה דכללות ישראל), אזי עולה במעלה, שעל-ידי זה נעשה עלייה בכל מציאותו, מהראש עד לעקב שברגל. ולא עוד, אלא, שהעלייה במעלה קודמת לפעולת ההדלקה, היינו, שעולה במעלה בשביל להדליק המנורה, ויתירה מזה – שקודמת אפילו להשבת הנרות ("עליה הכהן עומד ומטיב"), היינו, גם כשמחליט לעסוק בהכנות להדלקת המנורה נעשה אצלו עלייה.

ובזה מודגש הצורך בהשתתפותו של כל אחד ואחד מישראל בחנוכת המשכן הרוחני

37) ואדרבה – העלייה במעלה היא ע"י העקב (שב)רגל, ועי"ז מתעלה כל מציאותו, עד וכולל הראש.
38) ועפ"ז יומתק (ע"ד הרמז) שכללות הפירוש "למה נסמכה פרשת המנורה כו' חלשה או דעתו וכו'" קאי על תיבת "בהעלותך", ולא על התחלת פרשת המנורה, "דבר אל אהרן וגו'" – לרמז שעניין זה נוגע לכללות עליית הנשמה כו', ככפנים. ולהעיר גם מלקו"ת פרשתנו לאב – בהפירוש ד"בהעלותך", עיי"ש.
39) ע"פ ל' חז"ל – חגיגה ה"ב.
40) כלומר, ירידה ממקום הכי עליון – "איגרא" שלמעלה מכללות הבית, ובוה גופא "איגרא והגבלה.

שסיפר אודות השליחות בנוגע להדפסת מאמרי הצמח צדק עם הגהות והערות הארות של אדמו"ר מהרי"ש (לקו"ת לגי"פ) שמצד מניעות... נשתהו ההגהות, והשלוחים מצידם לא התמסרו לדבר כדבעי, בהסתמכם על "סימנים" כו'.

ומזה מובן גם בנוגע לכל העניינים שנעשים בשליחותו של נשיא הדור – שאין לחפש סימנים, ואין להתפעל מסימנים כו', וגם לא להתפעל ממניעות ועיכובים כו' (ועל-אחת-כמה-וכמה מ"יקול עלה נידף" בלבד), כי אם, לילך ולמלא השליחות בתוקף המתאים, בכוחו של המשלה, מתוך ידיעה ברורה שיעליו השליחות, ואז יתקטנו המניעות והעיכובים, ועד שיבטלו לגמרי.

ונקודת העניין – שהשימוש ב"סימנים" אינו אלא במקום שמביא תועלת בענייני יהדות, יראת שמים וכו'.

ומזה מובן גם בעניין דוגמתו – ההנהגה דכמה מוסדות לקבוע עניינים מסויימים על-פי גורל (מצד ההשגחה העליונה). אף-על-פי שלולי הגורל היו מחלקים לכמה וכמה אנשים, ועל-ידי הגורל ניתן כולו לאיש אחד – שהבחינה בזה היא, התועלת שמפיק המוסד בענייני יהדות ויראת-שמים.

כאשר יש "ספק השקול"

גם בהתוועדות שבת הגדול תשכ"ט (שיחות-קודש תשכ"ט, כרך ב, עמ' 7) הזכיר הרבי את מנהג הקיים אצל כמה וכמה מבני ישראל כאשר יש להם ספק השקול, ואינם יודעים כיצד להכריע, פותחים הם בחומש ולפי הפסוק הנפתח, מחליטים כיצד לנהוג.

הוראה מעשית הורה הרבי בחורש תשרי תשמ"א ('היכל מנחם', כרך ב, עמ' ריז-ריח):

שא"ל: הוצעו בפנינו הצעות [=שידוכין] שונות עבור...שי' ואין אנו יכולים להחליט לאיזה מהן לגשת – מה עלינו לעשות?
מענה: 1) ישנם כאלה שנוהגים לפתוח חומש או תהילים והפסוק הראשון שמזדמן לפנייהם – על-פייו למדים מה לעשות.

2) נוסף לזה כדאי שכל אחד [=מההורים] יבחר לזולתו את דעתו, ואחר-כך מזה – מהבהרה ההדדית יגיעו להחלטה.

גורל ופתיחת ספר בענייני שידוכין?

בגיליון 'הערות וביאורים' אהלי תורה נ"י. גיליון תתקט, כתבתי לתרץ את הערתו של מי שהעיר על מה שכתב רבינו במכתב מיום ח' באייר תשי"ח (נעתק ב'שערי הלכה ומנהג', כרך ד, עמ' עה): "הנה בכלל בענייני שידוכין... לא שמעתי בעניינים כאלו על-דבר הטלת גורל", וכיצד עולים הדברים בקנה אחד עם ההוראה מתשמ"א, דלכאורה השימוש בחומש הרי הוא כגורל!?

ברם, לאמיתו של דבר המעיר לא דייק כלל ולא קרא בעיון את שתי ההוראות:

במכתב מתשי"ח מדובר בשתי הצעות כאשר למדוברת יש נטייה והמשכת הלב להצעה הראשונה, ולגבי ההצעה השנייה נאמר לה שהטילו [המיועד? השוכן? האב?] גורל והגורל הורה להצעה שנייה; ועל כך השיב כ"ק אדמו"ר שכשמדובר בשתי הצעות בהן המדובר הוא ירא-שמים, יש מקום להכריע המשכת הלב – וכמו שכתוב "ונשא"ה את פיה", ולכן אין מקום לגורל.

(ראה גם 'התוועדויות' תשמ"ט, כרך ג, עמ' 233 הע' 97: "כשרוצים באופן מסוים, אין צורך בגורל, כי אם כשאין הכרעה אפילו מצד הרצון (גם) אז סומך על הגורל").

מה-שאין-כן במקרה משנת תשמ"א, ההתלבטות של ההורים הייתה לאור הצעות שונות שקיבלו, כאשר לא נטו לאף אחת מהן והתקשו להכריע ביניהן. במצב זה הורה הרבי על שתי פניויות: א) פתיחת חומש, ב) "ובנוסף לזה" בירור הרדי בין שני ההורים.

והדגיש הרבי כי "מזה – מהבהרה ההדדית – יגיעו להחלטה".

עניין נעלה ביותר, כמו שנאמר (משלי טז, לג) "בחיק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו", וכתבו הגאונים "אין הגורל אלא מפי שמים", ועד כדי כך ש"העובר על הגורל כעובר על עשרת הדיברות"!

[הרבי מצייין לדברי שו"ת חוות-יאייר (סימן סא) "שקרוב הדבר שאם הגורל כהוגן ידבק בו השגחה עליונה כו"'].
וכאן ממשיך הרבי:

וביאור העניין:

הצורך ב"גורל" כפשוטו, בהנהגת בני-אדם, הוא, כשאין יכולים להחליט על-פי שכל (כיצד לחלק נכסים, וכיו"ב), שאז, עושים גורל, ומתנהגים בפועל על-פי הוראת הגורל, שהוא "מפי שמים", ונמצא ש"גורל" הוא עניין שלמעלה מטעם ודעת.

וכידוע מנהג ישראל מקדמת-דנא שכשהיו רוצים לברר איך להתנהג בענייני הרשות (בעניין שלא נתפרשה הוראה בתורה לעשות כך או כך) היו מבררים על-פי גורל וכיוצא בזה, כמו, לפתוח ספר קודש (חומש וכיו"ב) ובמקום שנפתח הספר – שזהו בהשגחה פרטית מוציאים סימן כו', ועל-פי זה מחליטים כיצד לנהוג בפועל, ומפרשים שכיוון שנפתח הספר בפסוק פלוני, הרי זה **סימן מן השמים** שרצונו של הקב"ה שיעשו באופן כך.

וביאור העניין בעבודת האדם:

ידועה תורת הבעש"ט בפירוש "שייויתי הי' לנגדי תמיד", ש"שייויתי לשון **השתוות**, בכל דבר המאורע **הכל שווה אצלו**, בין עניין שמשבחין [אותו] בני אדם או מבזין אותו, וכן בכל שאר דברים... וכל דבר שיארע לו יאמר הלא זה הוא מאתו יתברך, ואם בעניני הגון וכו', וכל כוונתו לשם שמים, אבל מצד עצמו אין חילוק".

כלומר, כיון ש"שייויתי הי' לנגדי תמיד", שמשים הי' לנגדו תמיד ("שייויתי" כפשוטו), אזי "הכל שווה אצלו" ("שייויתי" מלשון השתוות), ש"מצד עצמו אין חילוק" אם יהיה באופן כך או באופן כך, כי, כל מה שנוגע לו אינו אלא – רצונו עניין מסויים ואינו יודע אם רצונו של הקב"ה שיעשה באופן כך או באופן כך, אזי מברר רצונו של הקב"ה על-ידי "הגורל" שהוא "מפי שמים".

היינו, שעניין "הגורל" בעבודת האדם מורה על מעמד ומצב ד"שייויתי לשון השתוות", שמצדו אין חילוק אם יהיה כך או כך, כיוון שלא נוגע לו איהו אופן מתאים להרגילות שלו, כל מה שנוגע לו הוא רצונו של הקב"ה, ומתברר על-ידי "הגורל".

בשולי הדברים הנ"ל, מצייין הרבי (הערה 98):

ולהעיר, שמצד גודל הזהירות שצריכה להיות בספרי קודש – אולי כדאי להימנע מלהשתמש בספרי **קודש**, ופשיטא שלא בשביל בירור בענייני חול, ויעשו "גורל" בשאר אופנים – ולהעיר ש"גורל" **בכלל** הוא "מפי שמים".

אנו מוצאים כאן שתי הסתייגויות של הרבי בעניין: א) אפשר לברר את "רצונו של הקב"ה" על-ידי גורל ובאופן של פתיחת ספר, אך ורק בענייני הרשות שבהם לא נפסקה הלכה מפורשת בשולחן-ערוך. ב) להימנע משימוש בספרי קודש בענייני חולין סתם.

לא בכל תחום ועניין!

ובאמת, הדברים מפורשים עוד יותר בדברי הרבי, בהתוועדות שבת-קודש פרשת נח, ד' במרחשוון תשמ"ט ("התוועדות" תשמ"ט, כרך א, עמ' 310-311):

חיפוש סימנים בתורה בנוגע להנהגה בפועל – אינו אלא בעניינים שבהם יש מקום לספק כו', ובכללות יותר. בענייני הרשות, "כל מעשיך יהיו לשם שמים" היינו, שאינם "שמים" ממש. כי אם "לשם שמים", בהם יש צורך לחפש ב"שמים" (בתורה) "סימן" איך צריכה להיות ההנהגה ב"מעשיך". אבל בעניין שיועד בוודאות שצריך לעשותו על-פי תורה, עניין של שמים ממש – אין צורך לחפש סימנים כו', ופשיטא שאין לדחות עשיית הדבר בגלל איהו סימן כו'.

ולכן, כשישנה שליחות מסוימת מנשיא דורנו לעסוק בהפצת המעיינות חוצה, הדפסת ספר חסידות, וכיוצא בזה בשאר עניינים דוגמתם – בוודאי שאין להתעכב ולחפש סימנים בדבר. כי אם למלא את השליחות בפועל ממש, ללא חשבונות.

כ"ק מו"ח אדמו"ר היה מלגלג על מי שחיפש סימנים כו' בנוגע לשליחות שהוטלה עליו – כפי

בכל אחד ואחד מישראל יש ניצוץ מנשמת משיח

גילוי היחידה הפרטית ממהרת את גילוי היחידה הכללית

ידוע שבכל אחד ואחד מישראל יש ניצוץ מנשמת משיח, כמרומו בפסוק "דרך כוכב מיעקב", שקאי על דוד מלכא משיחא, וקאי גם על כל אחד ואחד מישראל, כיוון שבכל אחד ואחד מישראל יש ניצוץ מנשמת משיח – בחינת היחידה, שהיא ניצוץ מבחינת היחידה הכללית, נשמתו של משיח צדקנו.

ולכן, על-ידי גילוי בחינת היחידה שבכל אחד ואחד מישראל מזוים וממהרים ופועלים הגילוי רבחינת יחידה הכללית בביאת משיח צדקנו, שאז יהיה הגילוי ד"תורה חדשה מאתי תצא", פנימיות התורה, בחינת היחידה שבתורה, ועל-ידי זה גם "השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה", גילוי בחינת היחידה בכל העולם כולו, "יחידו של עולם".

[...] ויש להוסיף, שעניין זה מרומו גם בהתחלת פרשת בהעלותך שקורין במנחת שבת זו:

"בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות גו' וזה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרחיה מקשה היא" – שאף שבני-ישראל נחלקים (בכללות) לו' סוגים, ז' מדרגות בעבודת ה', שבעת קני המנורה – מכל מקום, מתאחדים כולם בהארתם "אל מול פני המנורה", ובהיותם "מקשה זהב" ("מנורת זהב כולה"), וכאמור, ההתאחדות האמיתית דכל בני-ישראל היא מצד עצם הנשמה, בחינת היחידה.

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת נשא, י"ב בסיוון ה'תשנ"א; יתורת-מנחם – התוועדות תשנ"א, כרך ג, עמ' 316-317)

"בהעלותך את הנרות" – כהרף עין!

ויהי-יצונו שעל-ידי העבודה ד"בהעלותך את הנרות" נזכה בקרוב ממש לקיום הייעוד בהפטרות דפרשת בהעלותך: "ראיתי והנה מנורת זהב כולה גו' ויאמר אלי זה דבר ה' אל זרובבל גו'..." ואז גם רואים הדלקת המנורה על-ידי אהרון – "בהעלותך את הנרות" כפשוטו (של מקרא) – בבית-המקדש השלישי, יראה כהן בציון (ש"הוא יכוננה עליון"), אהרון כהן עולה ועומד על שלוש מעלות, בבית-המקדש השלישי, בגאולה השלישית.

וכל זה – במהרה בימינו ממש, "לא עיכבן המקום כהרף עין", מכיוון שגם העבודה ד"בהעלותך את הנרות" תהיה ללא כל עיכוב, אפילו כ"הרף עין" – יהיה ותחזינה עינינו.

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת בהעלותך, י"ט בסיוון ה'תשמ"ח. יתורת-מנחם – התוועדות תשמ"ח, כרך ג, עמ' 498)

"סימן מן השמים"

חיפוש סימנים בתורה בנוגע להנהגה בפועל אינו אלא בעניינים שבהם "יש מקום לספק", אך לא בדברים שכבר נפסקה בהם הלכה. הרבי מסייע למורה בקולג' להפיק הוראה בעבודת ה' מפסוקים בספר משלי שנפתחו לו בי'אקראי. על עניין הגורלי ברוחניות, על ההבדל בעניין זה בין גדולי ישראל לסתם בני-אדם ועוד. רשימה שנייה

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

עבורך בקטע זה. למעשה, כפי שאתה בוודאי יודע, יתורה בכלל פירושה 'הוראה', והיא ניתנה כזאת לא רק לעמנו ככלל, אלא לכל יהודי בפרט. זוהי אחת הסיבות לכך שבמתורתך, הקבי"ה פתח בכך שדיבר בעצמו בגוף ראשון – יחיד – "אנוכי ה' אלוהיך", וכפי שחז"ל מספרים לנו, הנשמות של כל בני ישראל, כולל אלא של כל הדורות בעתיד, היו נוכחות במתורתך.

בוודאי, כשחושבים על כך שהפסוקים הנייל מציינים עצמם בפניך באופן כה משמעותי ובזמן סגולה, כפי שאתה מתאר במכתבך – ברור שזה מציינ מסר ברור, משום שכל דבר הוא בהשגחה פרטית. יתירה מזו, הבעל-שם-טוב מזכיר לנו ש"כל דבר שיהודי רואה או שומע מכיל מסר עבורו בעבודת השם".

לאור הרקע והמצב הנוכחי שלך כפי שמתואר במכתבך, יכולות להיות בפסוקים הנייל כמה הוראות שנוגעות לעניין. אחת מהן, שעולה ראשונה במחשבה, יכולה להיות קשורה להשלמת ספר של שירים שאתה מצפה להוציא לאור. את השייכות לעניין, באופן מובן מאליו, ניתן למצוא במילים "ומפתח שפתי מישרים וכו'". המלה הנאמרת – ועוד יותר ביחס למילה המודפסת והמתפרסמת – צריכה להעביר רק את מה שהוא נכון ואמיתי.

בנוגע למה שאתה מזכיר שהשירים שלך, בחלקם על-כל-פנים, הינם "חילוניים", ישנו הכלל המפורסם "בכל דרכך דעה", שפירושו שאפילו בעניינים של "דרכיך" – ולא משנה מהו עיסוקך –

ברשימתנו הקודמת (גיליון תרי"ט) דובר על יהודים יראים ושלמים – שלא לומר צדיקים וגדולי ישראל – שנעזרו בפתיחת ספר קודש, כדי לדעת את רצון ההשגחה העליונה. הנה איגרת מפתיעה משנת תשל"ח (שבמקור נכתבה באנגלית), ששיגר הרבי ליהודי שבאותה עת, לפחות, לא ראה עצמו כ'דתי' (מורה לדור נבון', כרך ב, עמ' 249 ואילך), וביקש מהרבי להבהיר לו את הפסוקים שנפתחו לו "באקראי":

ב"ה. כ"ד ניסן, תשל"ח
ברוקלין נ.י.

שלום וברכה!

מכתבך הגיע אלי באיחור ניכר, ולמרבה הצער, תגובתי התעכבה עוד יותר באופן בלתי נמנע.

נהייתי לקרוא על ההתקדמות שלך ביהדות, ויהי-רצון שהשם ימשך לעזור לך ללכת מחיל אל חיל בכיוון זה.

במכתבך אתה שואל איזו משמעות עשויה להיות עבורך בשני פסוקים בספר משלי (ח, 12) ["שמעוני נגידים אדבר, ומפתח שפתי מישרים, כי אמת יהגה חכי, ותועבת שפתי רשע"] אשר תפסו את תשומת ליבך כאשר פתחת את התנ"ך "באקראי".

אתה כמובן צודק בהנחתך שיש מסר מיוחד

ופנה אל הרבי בשאלה, אך אין לראות בזה עידוד לנהוג כך לכתחילה ואין ללמוד מכך בניין אב למקרים אחרים.

"אף-על-פי שזה הפך טבעו"

בהתוועדות שבת-קודש פרשת ניצבים, כ"ז באלול תשמ"א (הנחה בלה"ק סכ"ט; שיחות-קודש תשמ"א, כרך ד, עמ' 735) נאמר:

כאשר יש לו איזה רמז שעבודתו צריכה להיות בעניין מסויים, או שזהו על-פי הגורל וכו' [כידוע המנהג לפתוח חומש או תהילים ועל-פי הפסוק שנפתח יודעים כיצד להתנהג כו'] הרי בעניין זה צריכה להיות עבודתו, אף-על-פי שזהו הפך טבעו ורגילותו כו'.

ההבדל בין צדיקים לסתם בני אדם

בהתוועדות שבת-קודש פרשת בהעלותך תשכ"ז (שיחות-קודש תשכ"ז, כרך ב, עמ' 180), הצביע הרבי על מקור מעניין להנהגת אותם מבין "גדולי ישראל (ראשונים ואחרונים) שכאשר היו שרויים במצב של התלבטות כיצד לנהוג, היו נוהגים לפתוח חומש או אחד משאר כ"ד ספרי תנ"ך, והיו פועלים כפי שנאמר בפסוק הראשון שבראש העמוד", באומרו "כל דבר צריך שיהיה לו מקור בש"ס".

איתא בגמרא (ברכות נה, ב): "השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זו נבואה קטנה".

ומכאן שפסוק (בתורה עניינה גם) עניין הנבואה!

אלא שאצל יהודי סתם, הרי זה דווקא בשעה שהנהו משכים ("השכים"), אך צדיקים בכוחם להיות מציאות חדשה בכל רגע ורגע (בדומת "השכים") אפילו באמצע היום!

מבורר רצונו של הקב"ה

ושוב, מזכיר הרבי מנהג ישראל זה אגב ביאור המושג "גורל" (בשבת-קודש פרשת במדבר תשמ"ט – 'התוועדות' תשמ"ט, כרך ג, עמ' 224-223), אחרי קביעתו ש"גורל" הוא

יהודי חייב לדעת את ה' ולהפיץ אלוקות. בעצם, זה גם עניין של היגיון פשוט שמאחר שהקבי"ה הוא הבורא של כל הדברים, כולל ענייני החולין, אסור לסלק אותו ויתברך מהם. חייבים לעבוד את ה' גם בתחום של חולין ובכך החולין מתעלה ונהיה קדוש לאלוקות. ביסודו של דבר, השוני – מבחינה זאת – בין החולין והקדושה הוא שבאחרון האלוקות ברורה וגלויה יותר, בעוד שבראשון נדרשת התבוננות עמוקה יותר כדי לגלות את המארג האלוקי המסתתר מאחורי כל הדברים ולהביא אותם לידי הרמוניה עם האלוקות.

הוראה נוספת עבורך בפסוקים הנייל – וגם היא חשובה מאוד – נוגעת לעובדה ש"במקרה" אתה מורה בקולג', כפי שאתה מביע זאת. גם דבר זה הוא לא סתם צירוף מקרים, כמובן. ההשגחה העליונה הציבה אותך בתפקיד שבו אתה בא במגע ישיר עם צעירים בשנים שמעצבות את אישיותם. זוהי הזדמנות וזכות גדולה להחיל את הכלל "בכל דרכך דעה" במצב זה.

ויובהר בזאת: התחום שאתה מלמד הוא ספרות, אבל הוא יכול לשמש כלי להחדיר בתלמידים – אלה שהם לא-יהודיים – מודעות לישות עליונה ולטפח בקרבם מחוייבות חזקה יותר לדברים הבסיסיים של מוסריות, צדק ואנושיות – מה – שמכונה 'שבע מצוות בני נח' עם כל סעיפיהן, שניתנו על-ידי הקבי"ה לכל המין האנושי, כדי להבטיח חברה אנושית באמת. ובמקרה של תלמידים יהודים – לעודדם לחוייבות גדולה יותר כלפי מורשתם היהודית, התורה והמצוות, בחיי היום-יום. ועל-אף שאינך מזכיר איזה סוג של ספרות אתה מלמד, זה בעצם לא משנה, משום שניתן לשלב השפעה חיובית בכל נושא שמלמדים, מבלי לגרוע ממילוי התפקיד ביושר.

מבחינה אחת לפחות, הנסיבות של היותך מורה בקולג' מספקות אמצעי טוב יותר של השפעה מאשר הכישרונות הפיזיים שלך, מכיוון שהוראה כרוכה בקשר אישי בין אנשים חיים, עם הזדמנויות לשאלות ותשובות וכו', וזה לא כך כאשר אדם צריך לשאוב השראה מתוך ספר...

ואולם אפשר שיש לסייג את הדברים ולומר כי במקרה הנזכר סייע הרבי לשואל להפיק הוראה בעבורת ה' מהפסוקים שנפתחו לו 'באקראי' רק בדיעבד, לאחר שפתח את הספר